

Kanna, hvar riturnar ferðast um veturin

Í summar merkti Havstovan 20 ritur í Stóru Dímun við geolocatorum fyri at kanna, hvar tær halda til um veturin. Hetta er liður í einum samstarvi, har tilsamans um 360 geolocatorar verða settir á ritur í 18 ritubjörgum í Norðuratlantshavi, Kanada og Norðurrusslandi. Orsøkin til hesa kanning er, at riturnar fækkast í tali, ikki bara í Føroyum, men eisini í nógvum øðrum londum kring Atlantshavið.

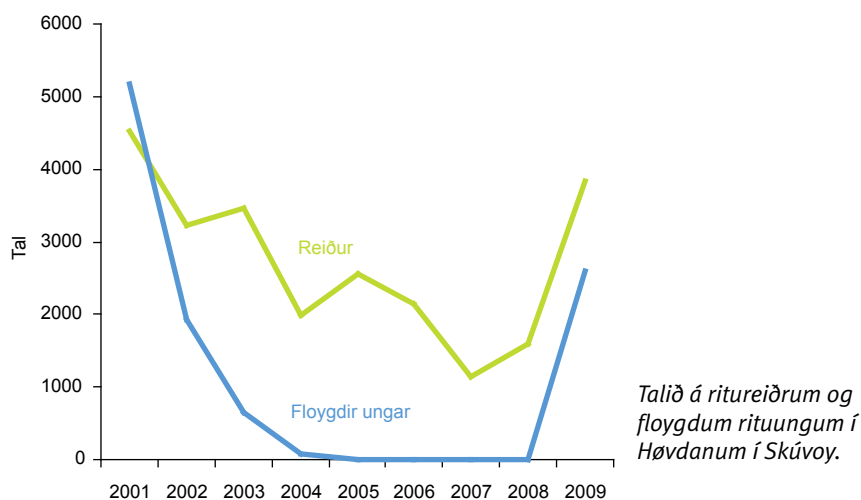
BERGUR OLSEN
fuglafrøðingur

Sera fáir rituungar eru komnir undan seinastu árinum, hóast árið í ár royndist heilt væl. At fáir ungar eru komnir undan, er helst tí, at ov lítið av føði hevur verið á sumri. Tað hevur eisini nógv at siga fyri stovnin, hvussu riturnar trívast á vetri, og tí er umráðandi at vita, hvar tær eru hesa tíðina, tær ikki eru í berginum.

Kunnleikin vánaligur

Ritur eiga um alla norðrhálvuna, men kunnleikin um, hvar tær eru á vetri, er vánaligur. Hetta kemur av, at tær fyri tað mesta eru úti á

opnum havi, og her hjálpir vanlig ringmerking lítið. Við vanligari ringmerking verða fuglarnir bert funnir aftur, tá teir doyggja á landi ella tætt við land. Teir fuglar, sum doyggja úti á opnum havi, verða harafturímóti sjáldan fingnir aftur. Ringmerkingar hava tó víst, at riturnar ferðast langt, og at nógvar halda til við Nýfundland um veturin. Tær eru annars at síggja um veturin frá 40 stigum norður og heilt norður til Ískantín, men vit vita ov lítið um, hvar teir ymsu stovnarnir halda til, ella um teir eru blandaðir á vetri.

Nýggj merki goyma ferðingarleiðina

Við nýggju merkjunum, sum verða nevnd geolocatorar, ber til at kanna, hvar fuglarnir hava ferðast alt árið. Treytin er tó, at fuglarnir verða fangaðir aftur, so upplýsingarnar, sum eru savnaðar, kunnu avlesast.

Geolocatorurin er eitt lítið elektroniskt tól, sum goymir upplýsingar um, nær tað lýsir og skýmir, har fuglurin ferðast. Út frá hesum upplýsingum ber til at finna knattstøðuna

tvær ferðir um dagin við einari óvissu úr 70 km upp í 300 km. Hetta kann tykjast sum ein stór óvissa, men tá ið hugsað verður um, at riturnar ferðast fleiri túsund km, so gevur hetta góð úrslit kortini. Tá ið so geolocatorarnir úr øllum ritubjörgunum verða viðgjørdir undir einum, fæst vónandi eitt gott innlit í, hvussu teir ymsu ritustovnarnir ferðast.

Geolocatorarnir vórðu settir á beinið við einum plastikkringi. Teir viga 1,8 g, og verða ikki mettir at darva fuglinum. Riturnar vóru tiknar meðan tær sótu á reiðrinum við ungum, og av tí at tær oftast koma aftur á sama stað at reiðrast á hvørjum ári, er góður møguleiki at fáa fatur á merkjunum komandi summer, so úrslitini kunnu avlesast.

Kanna kynið

Kannast skal eisini um munur er á, hvussu steggjar og bøgur ferðast. Av tí at eingin sjónligur munur er á kynunum, vórðu blóðroyndir tiknar fyri at staðfesta kynið.

Úrslit av ráðstevnu í Havn

Hendan kanning er eitt av úrslitunum av ráðstevnuni, sum var í Havn í 2007, har granskarar umrøddu ta vánaligu støðuna hjá sjófuglinum seinastu árinum. Ein frágreiðing er skrivað um úrslitini frá ráðstevnuni, og hon eitur Vest-Nordiske sjófugler i et presset havmiljø. Frágreiðingin kann takast niður ella bíleggjast á <http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2008-573>.

Við støði í hesi frágreiðing hava umhvørvisráðharrarnir í norðurlondum gjørt av, at tað skal gerast ein norðurlendsk virkisætlan fyri sjófugl, har vistskipanin í havinum verður havd í huga.

Veðurlagsbroytingar

Vit vita ikki, hvussu alt hongur saman, men semja er um, at gongdin í Norðurhøvum er ávirkað av veðurlagsbroytingum, sum hava ávirkað lyklasløg í vistskipanini í havinum. Nýggjar kanningar vísa t.d. at lomvigin trívist best, um hitin í sjónum er støðugur, meðan bráðligar broytingar í hitanum, upp ella niður, gera, at stovnurin minkar, og hetta er helst so fyri nógvan annan fugl og onnur djór við.

VITJANDI Á HAVSTOVUNI

MOURITS MOHR JOENSEN

Havstovan hevur góðar møguleikar til vitjandi, og hetta sæst aftur í tølunum.

Seinasta ár vóru um 250 vitjandi, og í ár sær út til, at tað verða enn fleiri. Tað eru serliga børn frá fólka- og miðnámskúlum og barnagørðum, ið stökka inn á gólvíð. Men nú er tað eldra ættarliðið eisini væl við, tí nú hava fólk frá pensjonistafeløgum eisini verið og vitjað.

Tá fólk koma á vitjan á Havstovuni, verður greitt frá um hydrografi, sum er um hita, streym og vistskipan í sjónum, og høvi er at síggja tól, ið verða nýtt í hydrografiini. Eisini verður farið í fiskakjallaran, har tað verður tikið sýni av fiski, longd, vekt, kynjað, nytrað, og sagt verður frá, um gøgn, merktan tosk o.a.

Síðan er 1½ - 2 tímar við stuttum fyrilestrum, sum kunnu snúgvá seg um vistskipanina, hita, streym, fisk, grind, fugl, reiðskap, o.a. Teimum eldru dáma eisini væl listina, ið hongur ymsa staðni í húsinum. Alt í alt plagar hetta at taka um 3 tímar.

Fólk frá Havstovuni eru eisini biðin um at halda fyrilestrar aðra staðni, hjá eitt nú øðrum stovnum, feløgum, privatum fyrirøkum og politiskum flokkum. Í fjør vóru um 1000 fólk og lýddi á hesar fyrilestrar.

